โรงเรียนฝึกอาชีพ : พื้นที่ควบคุมเด็กในสถาบันราชทัณฑ์ไทย พ.ศ. 2479–2501

The Vocational Training School : The Juvenile Detention in Thai Penal Institutions, 1936–1958

ศรัญญู เทพสงเคราะห์
Sarunyou Thepsongkraow
ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Department of History, Faculty of Social Science, Kasetsart University

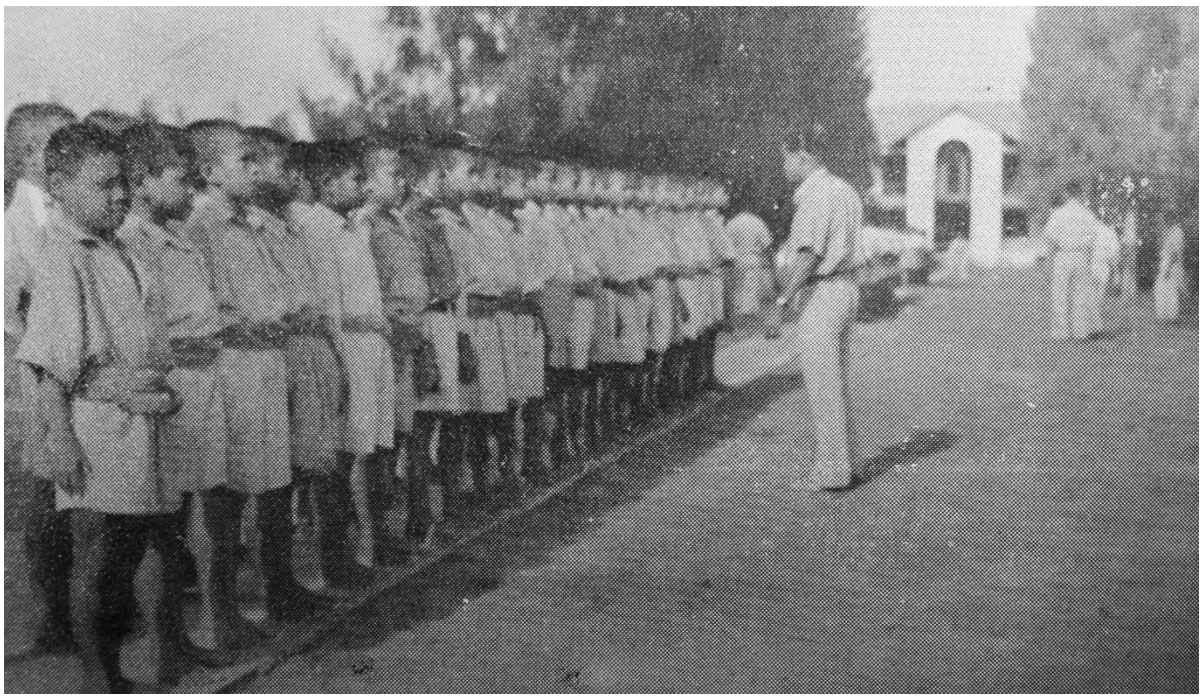
บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษากำเนิดและพัฒนาการของโรงเรียนฝึกอาชีพหลังการปฏิวัติ 2475 ในฐานะพื้นที่ควบคุมเด็กสมัยใหม่ในสถาบันราชทัณฑ์ไทย จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนฝึกอาชีพเกิดจากการปรับปรุงโรงเรียนดัดสันดานในระบอบเก่า ภายใต้แนวคิดการปรับเปลี่ยนนิสัยและการฝึกอาชีพสำหรับเด็ก ดังนั้นในปี 2479 กรมราชทัณฑ์จึงดำเนินการก่อสร้างโรงเรียนฝึกอาชีพที่เกาะใหญ่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อฟื้นฟูเด็กที่กระทำผิด การก่อสร้างโรงเรียนนี้ยังแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางความคิดของเศรษฐกิจการราชทัณฑ์ในระบอบใหม่ เช่น การใช้แรงงานนักโทษในการก่อสร้างและการจัดหาวัสดุก่อสร้าง สุดท้ายโรงเรียนฝึกอาชีพยังถูกกำหนดให้เป็นต้นแบบของสถาบันสร้างวินัยเด็กที่มีจุดมุ่งหมายหลักสำหรับควบคุมร่างกายและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเด็กที่กระทำผิด

คำสำคัญ : สถาปัตยกรรมสมัยใหม่, ประวัติศาสตร์นิพนธ์, ทฤษฎีหลังอาณานิคม

Abstract

This article aims to study the establishment and development of the vocational training school after the 1932 revolution as

นักเรียนโรงเรียนฝึกอาชีพกำลังฝึกระเบียบแถว
ที่มา : กรมราชทัณฑ์, *รายงานประจำปีของกรมราชทัณฑ์ ประจำพุทธศักราช 2499* (พระนคร : โรงพิมพ์มหาดไทย, 2500), 53

a juvenile detention in modern Thai penal institution. The study found that the vocational training school was improved from a reform school in the old regime which developed from the concept of rehabilitation and vocational training for the delinquent children. By 1936, the department of correction constructed the training school at Koh Yat district, Ayuthaya Province in order to rehabilitate delinquent juveniles. The study also found that the construction of this school was able to show the conceptual change of prison industry in the new regime, for instances, deploying prisoners to build the school and provide building materials. In conclusion, the vocational training school was perceived as the model of children's disciplinary institution which had a main purpose for controlling body and changing behavior of delinquent children.

Keywords : Thai Penal Institutions, Reformatory School, Vocational Training School

บทนำ

> ประเทศที่มีความสิวิไลส์ทั้งหลายได้มีการอบรมเด็กที่มีนิสสัยชั่วร้ายให้เป็นเด็กดี เป็นพลเมืองดี และเป็นกำลังของประเทศชาติ เจ้าก็เป็นเด็กอยู่ในประเทศสยามซึ่งเป็นประเทศที่ได้ย่างเข้าสู่ความสิวิไลส์แล้ว จะต้องตั้งใจรับการอบรมสั่งสอนของผู้บังคับบัญชา จะได้เป็นพลเมืองดีเป็นกำลังของประเทศชาติของเราสืบต่อไปในภายหน้า[1]

ข้อความข้างต้นเป็นโอวาทของพระยาพหลพลพยุหเสนาแก่เด็กโรงเรียนดัดสันดาน ในโอกาสเด็กโรงเรียนดัดสันดานมาทำความเคารพ ณ ทำเนียบรัฐบาล ในคราวย้ายสถานฝึกและอบรมจากเกาะสีชังไปยังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2480 อันสะท้อนแนวคิดการดัดสันดานเด็กที่กระทำผิดของรัฐบาลระบอบใหม่ เพื่อให้เด็กเหล่านี้กลายเป็นพลเมืองดีของชาติในอนาคต โดยหลังการปฏิวัติ 2475 รัฐบาลได้ปรับปรุงโรงเรียนดัดสันดานครั้งใหญ่ในฐานะสถาบันควบคุมของกรมราชทัณฑ์ภายใต้ชื่อ “โรงเรียนฝึกอาชีพ” เพื่อฝึกและอบรมเด็กที่กระทำความผิดอาญา รวมถึงเด็กที่รัฐมองว่าเป็นปัญหาสังคมให้กลับกลายไปเป็นเด็กดีของชาติ

เมื่อพิจารณางานที่ศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนฝึกอาชีพหรือโรงเรียนดัดสันดานในประเทศไทยพบว่า มีเพียงงานเขียนของกรมราชทัณฑ์ที่เล่าประวัติสั้น ๆ ของโรงเรียนฝึกอาชีพในวารสารราชทัณฑ์ และหนังสือที่ระลึกของกรมราชทัณฑ์เท่านั้น[2] ในขณะเดียวกันงานศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของสถาบันราชทัณฑ์หลังการปฏิวัติ 2475 ที่สำคัญคือ งานของภมรี สุรเกียรติ จะให้ความสำคัญกับการปรับปรุงงานราชทัณฑ์ที่สัมพันธ์กับนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลคณะราษฎร ทำให้เกิดทัณฑนิคมแห่งแรก ณ อำเภอธารโต จังหวัดยะลา[3] ด้านงานของณัฐพล ใจจริง หรืองานของวิลลา วิลัยทอง จะมุ่งศึกษาการควบคุมและการเคลื่อนไหวของนักโทษการเมือง[4] อย่างไรก็ตามประเด็นการควบคุมเด็กในโรงเรียนฝึกอาชีพของกรมราชทัณฑ์กลับยังไม่ได้มีการศึกษาทางวิชาการอย่างจริงจัง ดังนั้นการศึกษาโรงเรียนฝึกอาชีพจึงเป็นการขยายความรู้เกี่ยวกับสถาบันราชทัณฑ์ไทยในสมัยคณะราษฎร อันจะช่วยเติมเต็มความเข้าใจประวัติศาสตร์การเมืองไทยตลอดจนการใช้อำนาจของสถาบันสมัยใหม่ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ในการศึกษาครั้งนี้ได้อาศัยหลักฐานประวัติศาสตร์นับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึง พ.ศ. 2501 โดยหลักฐานส่วนใหญ่เป็นเอกสารราชการและสิ่งพิมพ์ของกรมราชทัณฑ์ งานชิ้นนี้จึงมีลักษณะให้ภาพมุมมองของรัฐเป็นหลัก เพื่อนำมาพิจารณาโรงเรียนฝึกอาชีพอันเป็นสถาบันควบคุมเด็กของระบอบใหม่ใน 5 ประเด็น เริ่มจากที่มาและการดำเนินงานโรงเรียนดัดสันดาน

ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์, บทบาทของรัฐบาลคณะราษฎรต่อการปรับปรุงโรงเรียนดัดสันดานและการตั้งโรงเรียนฝึกอาชีพหลังการปฏิวัติ 2475, ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนฝึกอาชีพกับเศรษฐกิจการราชทัณฑ์ในระบอบใหม่, การควบคุมและฝึกวินัยเด็กในโรงเรียนฝึกอาชีพ และการโอนโรงเรียนฝึกอาชีพจากกรมราชทัณฑ์ไปสู่กรมประชาสงเคราะห์

รัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์กับโรงเรียนดัดสันดาน : “เป็นคุกครึ่งหนึ่งเป็นโรงเรียนครึ่งหนึ่ง”

จากการสถาปนารัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อันเป็นรัฐรวมศูนย์อำนาจการปกครองสมัยใหม่ รวมถึงมีแนวคิดและเป้าหมายการปกครองที่ให้ความสำคัญกับการบำรุงบ้านเมืองและราษฎรไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองควบคู่กับการรักษาความสงบเรียบร้อย ส่งผลให้รัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ต้องสร้างกลไกและองค์กรใหม่ ๆ ขึ้นมารับผิดชอบภารกิจสมัยใหม่ของรัฐ เช่น การสาธารณสุข การประปา การรถไฟ การสุขาภิบาล การราชทัณฑ์ และการศึกษา ฯลฯ

โรงเรียนดัดสันดานเป็นหนึ่งในสถาบันที่รัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์สร้างขึ้นเพื่อแก้ปัญหาเด็กในสังคมเมืองกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นผลมาจากการเติบโตของสังคมเมืองกรุงเทพฯ ที่ทำให้เกิดสถานบันเทิงและแหล่งเริงรมย์ในพื้นที่สาธารณะ เช่น โรงบ่อน โรงมหรสพ โรงหญิงนครโสเภณี ซึ่งสถานที่เหล่านี้ได้เป็นที่พักพิงของเด็กเกเรและเด็กเร่ร่อนที่เรียกว่า “เด็กกลางถนน” และ “เด็กหน้าโรงบ่อน” ที่คึกคะนองและสร้างความวุ่นวายในสังคมเมือง รวมถึงมีแนวโน้มจะกลายเป็นโจรผู้ร้ายในอนาคต ด้วยเหตุนี้ทางกระทรวงนครบาลจึงตั้ง “โรงเรียนดัดสันดาน” ขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2450 เพื่อเป็นสถาบันควบคุมและดัดสันดานเด็กกลุ่มดังกล่าว[5]

การเกิดโรงเรียนดัดสันดานยังสัมพันธ์กับการแบ่งแยกการลงโทษผู้กระทำผิดระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ในกฎหมายสมัยใหม่ เนื่องจากแนวคิดที่ว่าหากส่งเด็กไปลงโทษคุมขังกับนักโทษผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่จะชักพาให้เด็กประพฤติชั่วมากขึ้น[6] โดยใน พ.ศ. 2450 เมื่อประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาชญา ร.ศ. 127 ได้กำหนดให้ผู้กระทำผิดที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีต้องถูกส่งตัวไปควบคุมที่โรงเรียนดัดสันดานตามคำสั่งศาล[7] ดังนั้นโรงเรียนดัดสันดานจึงไม่ได้ควบคุมเฉพาะเด็กกลางถนนและเด็กหน้าโรงบ่อนในพระนครเท่านั้น แต่รวมไปถึงเด็กที่กระทำผิดทางอาญาทั้งในพระนครและหัวเมือง

ในการจัดการโรงเรียนดัดสันดานระยะแรกอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกองตระเวน กระทรวงนครบาล โดยกองตระเวนจะจัดสรรงบประมาณมาเป็นค่าใช้สอยสำหรับโรงเรียนดัดสันดาน ทั้งค่าเบี้ยเลี้ยงเด็กดัดสันดาน ค่าพาหนะรับส่ง ค่าเครื่องนุ่งห่มและที่นอน จากนั้นกองตระเวนได้เลือกพื้นที่

อดีตพระราชวังฤดูร้อนของรัชกาลที่ 5 บนเกาะสีชัง มาดัดแปลงเป็นโรงเรียนดัดสันดาน[8] เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างและเอื้อต่อการควบคุมเด็ก เนื่องจากสภาพที่ตั้งเป็นเกาะกลางทะเลยากต่อการหลบหนี

เมื่อพิจารณาระบบของโรงเรียนดัดสันดานพบว่า โรงเรียนดัดสันดานให้ความสำคัญกับการควบคุมมากกว่าการอบรมสั่งสอนเด็กที่กระทำผิดให้กลายเป็นคนดี ดังสะท้อนจากพระดำริของกรมหลวงดำรงราชานุภาพเกี่ยวกับโรงเรียนดัดสันดานว่า มีลักษณะ “เป็นคุกครึ่งหนึ่งเป็นโรงเรียนครึ่งหนึ่ง” ที่จะต้องบังคับเด็กไว้อยู่ในโรงเรียนตลอดเวลาที่กำหนด[9] แต่ในการดำเนินงานโรงเรียนดัดสันดานกลับเน้นลักษณะคุกมากกว่าโรงเรียน โดยอยู่ภายใต้อำนาจของกระทรวงนครบาลมิใช่กระทรวงธรรมการ มีนายสิบพลตำรวจเป็นผู้ควบคุมเด็ก ส่วนครูผู้สอนคือนักโทษที่มีทักษะด้านการสอนหนังสือ งานช่างไม้ และการจักสาน โดยระยะแรก “ครูนักโทษ” หลายคนประพฤติตัวไม่ดีระหว่างทำงานที่โรงเรียนดัดสันดาน เนื่องจากเป็นนักโทษอาญาในข้อหาฆ่าคนตาย ปล้นฆ่า และทำร้ายร่างกาย[10] แม้ว่าภายหลังทางกองตระเวนจะคัดเลือกครูนักโทษอย่างเคร่งครัดมากขึ้น[11] แต่รูปแบบการอบรมเด็กในโรงเรียนดัดสันดานแทบจะไม่แตกต่างจากการอบรมนักโทษในเรือนจำ โดยเน้นให้เด็กอ่านออกเขียนได้และทักษะวิชาชีพเบื้องต้น

จากปัญหาการจัดการโรงเรียนดัดสันดานข้างต้น กระทรวงนครบาลและกระทรวงธรรมการจึงร่วมกันพิจารณาระเบียบการศึกษาสำหรับโรงเรียนดัดสันดานใน พ.ศ. 2459 โดยกระทรวงธรรมการเสนอว่า โรงเรียนดัดสันดานควรจัดให้เด็กเรียนสามัญศึกษาและเรียนวิชาเฉพาะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเลี้ยงชีพ ตลอดจนให้กวดขันในเรื่องความประพฤติ หากเด็กคนใดประพฤติดีแล้วจะให้แยกให้ไปอยู่ในโรงเรียนอีกแห่งทันที สำหรับการปกครองในโรงเรียนดัดสันดานทั้งที่อยู่อาศัย ที่รับประทานอาหาร ที่พักผ่อนหย่อนใจ และที่เรียนควรมีการแบ่งแยกเด็กที่มีโทษหนักเบาออกจากกัน นอกจากนี้ครูผู้สอนต้องหาคนที่มีบุคลิกที่เฉียบขาดและมีเมตตาด้วย แต่การปรับปรุงโรงเรียนดัดสันดานตามข้อเสนอของกระทรวงธรรมการกลับไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากรัฐบาลขาดงบประมาณในการดำเนินการ ดังนั้นทางโรงเรียนดัดสันดานจึงแก้ปัญหาเพียงการเปลี่ยนครูจากนักโทษมาเป็นตำรวจแทน[12] ซึ่งยังคงเป็นการเน้นการควบคุมให้เด็กอยู่ภายใต้การบังคับบัญชามากกว่าการเปลี่ยนแปลงการจัดการโรงเรียนดัดสันดานที่เน้นความเป็นโรงเรียนมากกว่าคุก

โรงเรียนดัดสันดานยังต้องเผชิญกับปัญหาความแออัดของเด็กที่อาจกระทบต่อความเป็นอยู่และการควบคุมเด็กในโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนมีบุคลากรและงบประมาณที่จำกัด ทำให้รองรับเด็กได้เพียง 50 คน ดังนั้นหากมีจำนวนเด็กเกินกว่าที่กำหนด ทางโรงเรียนจะขอให้ชะลอการส่งตัวไว้ก่อน อันทำให้เกิดปัญหาว่าเด็กที่ต้องคำพิพากษาของศาลให้ส่งมาที่โรงเรียนดัดสันดานจะถูกขังไว้ในเรือนจำตามท้องที่ หรือมอบหมายไปอยู่ในการปกครอง

ของใคร โดยกระทรวงมหาดไทยเคยแก้ปัญหาเป็นรายกรณี หากมีผู้ปกครองมารับรองจะให้รับตัวเด็กไปปกครองก่อน หรือถ้าไม่มีผู้ปกครองจะจัดให้อยู่ในการปกครองของเจ้าพนักงาน จากนั้นจึงค่อยส่งเด็กเข้าโรงเรียน ดัดสันดาน เมื่อมีสถานที่ว่างพอ[13] นอกจากนี้โรงเรียนดัดสันดานยังมีข้อจำกัดที่รับรองได้เฉพาะเด็กผู้ชาย หากมีกรณีเด็กหญิงถูกศาลพิพากษาให้ส่งไปโรงเรียนดัดสันดาน ทางกระทรวงนครบาลจะแก้ปัญหาโดยส่งตัวเด็กหญิงไปยังภูมิลำเนาเดิม ให้เจ้าพนักงานผู้ปกครองท้องที่ไปปกครองและดัดสันดานตามสมควร แทนการส่งไปโรงเรียนดัดสันดานที่เกาะสีชัง[14]

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าโรงเรียนดัดสันดานในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นสถาบันควบคุมเด็กที่มีข้อจำกัดมากมาย โดยเฉพาะการดำเนินงานที่ไม่เป็นระบบตามหลักวิชาและไม่ค่อยได้รับการเหลียวแลจากรัฐบาล ทำให้โรงเรียนดัดสันดานที่เกาะสีชังมีสถานะเป็นคุกกลางทะเลสำหรับควบคุมเด็กที่สร้างปัญหาให้กับสังคม มากกว่าเป็นสถานศึกษาสำหรับดัดสันดานเด็กให้มีพฤติกรรมดีขึ้น

จากโรงเรียนดัดสันดานสู่โรงเรียนฝึกอาชีพหลังการปฏิวัติ 2475

หลังการปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475 รัฐบาลคณะราษฎรได้ปรับปรุงงานราชทัณฑ์ภายใต้แนวคิดอบรมและฝึกฝนนักโทษให้เป็นพลเมืองดีตามหลักวิชาก่อนจะกลับคืนสู่สังคม ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงตั้งกรมราชทัณฑ์ใหม่อีกครั้งหลังถูกยุบในช่วงปลายสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยงานราชทัณฑ์ในระบอบใหม่มีหน้าที่สำคัญคือ การควบคุมนักโทษในเรือนจำ คนจรจัด และคนที่ต้องโทษหลายครั้ง ตลอดจนเด็กที่กระทำผิดในโรงเรียนดัดสันดาน[15]

ขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาความสนใจเรื่องเด็กของรัฐบาลในระบอบใหม่จะพบว่า เรื่องเด็กถูกเชื่อมโยงกับความเจริญรุ่งเรืองของชาติในอนาคต ดังนั้นรัฐบาลจึงเริ่มดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและสวัสดิภาพของเด็ก เช่น การจัดการศึกษาภาคบังคับสำหรับเด็กอย่างจริงจัง การเผยแพร่ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพอนามัยเด็ก ตลอดจนการควบคุมและสงเคราะห์เด็กเร่ร่อนและเด็กอนาถา[16] ซึ่งบทบาทของรัฐเกี่ยวกับเด็กที่เพิ่มขึ้นย่อมสะท้อนการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของเด็ก ที่แต่เดิมอยู่ในพื้นที่ส่วนตัวของครอบครัวไปสู่พื้นที่สาธารณะที่ถูกกำหนดและควบคุมโดยรัฐ

สำหรับการปรับปรุงโรงเรียนดัดสันดานเด็กได้ถูกพิจารณาในกระทรวงมหาดไทยนับตั้งแต่ต้น พ.ศ. 2476 โดยหลวงบรรณสารประสิทธิ์ผู้รักษาราชการในตำแหน่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ได้เสนอรูปแบบโครงการจัดโรงเรียนดัดสันดานเด็กของกรมราชทัณฑ์ว่า ควรมีลักษณะโรงเรียนดัดสันดาน (Reform School) ผสมกับโรงเรียนฝึกวิชาชีพ (Industrial School) ที่มุ่งเน้นการอบรมปรับเปลี่ยนนิสัยและการฝึกอาชีพเพื่อให้เด็กเป็นแรงงานทางเศรษฐกิจ

ในอนาคต ซึ่งเด็กที่จะรับเข้ามาในโรงเรียนแบ่งเป็นเด็กที่ศาลมีคำสั่งตามกฎหมายลักษณะอาชญา เด็กที่เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือกรมการอำเภอส่งตัวมา เนื่องจากพลัดหลงจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือเป็นเด็กขอทาน เที่ยวเตร่เร่ร่อน ขาดผู้ปกครองเลี้ยงดูให้การศึกษา และเด็กแก่นแก้วเหลือขอ ดื้อด้าน เกะกะเกินกว่าบิดามารดาจะปกครองไว้ได้[17]

ตามโครงการกำหนดจุดมุ่งหมายของโรงเรียนดัดสันดานไว้ 3 ด้าน ได้แก่ ประการแรกมุ่งขัดเกลาเด็กให้ประพฤติดีมีมโนธรรม ประการถัดมาให้ศึกษาวิชาสามัญตามหลักสูตรกรมศึกษา รวมถึงวิชาลูกเสือ อนามัย และธรรมจรรยา ประการสุดท้ายเน้นการฝึกวิชาชีพสำหรับเลี้ยงตัวเองได้จริงจัง เช่น กสิกรรม เลี้ยงสัตว์ ช่างไม้ ช่างจักสาน ช่างก่อสร้าง และช่างเครื่องยนต์ การดำเนินงานในโรงเรียนดัดสันดานตามโครงการได้เน้นว่า โรงเรียนดัดสันดานไม่ใช่สถานที่ทำโทษหรือที่คุมขัง ดังนั้นการควบคุมควรมีลักษณะควบคุมทางอ้อมที่แตกต่างจากการควบคุมนักโทษ การอบรมวินัยแก่เด็กควรเริ่มวางระเบียบข้อบังคับหรือคำสั่งให้พอสมควรแก่การปฏิบัติไม่มากเกินไป การทำโทษเด็กที่ทำผิดสามารถทำโทษได้หนักสุดไม่เกินการเฆี่ยนด้วยไม้เรียว และที่สำคัญเจ้าหน้าที่และครูในโรงเรียนจะต้องคัดเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติดีและเอาใจใส่แก่เด็กอย่างจริงจัง[18]

เรื่องสถานที่ตั้งโรงเรียนดัดสันดานควรจัดหาพื้นที่ที่มากพอสำหรับงานกสิกรรม อยู่ใกล้ชุมชนและง่ายต่อการควบคุมดูแล ซึ่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์มีความเห็นว่า บริเวณเกาะเมืองกรุงเก่าอันเป็นที่ตั้งวัดร้างและที่รกร้างว่างเปล่าสามารถนำมาใช้ประโยชน์เป็นโรงเรียนดัดสันดานได้ โดยอาศัยแรงงานนักโทษและนายช่างของกรมราชทัณฑ์ และสุดท้ายการช่วยเหลือเด็กในโรงเรียนดัดสันดาน หากเด็กประพฤติดีและมีผู้ปกครองมาขอรับไปเลี้ยงดูให้การศึกษา ทางโรงเรียนจะมอบให้ผู้ปกครองไปควบคุมอย่างมีเงื่อนไข เด็กที่เฉลียวฉลาดที่สามารถเรียนได้รวดเร็วจะส่งเข้าโรงเรียนชั้นสูงของรัฐบาล รวมถึงจะให้ความช่วยเหลือแก่เด็กเมื่อพ้นจากโรงเรียน เช่น ให้เงินทุนสำหรับตั้งตัว ช่วยหาที่ทำกินให้ หรือช่วยให้เข้ารับราชการในงานของกรมราชทัณฑ์[19]

ในการพิจารณาโครงการจัดโรงเรียนดัดสันดานของหลวงบรรณสาร-ประสิทธิ์ ทางกระทรวงมหาดไทยได้ตั้งหม่อมเจ้าสกลวรรณากร วรวรรณ (ที่ปรึกษากระทรวงมหาดไทย) เป็นประธานกรรมการ ส่วนกรรมการประกอบด้วย พระยาอนุสสรธุรการ (ผู้แทนอธิบดีกรมตำรวจ), พระยาสุริยา-นุวงศ์ประวัติ (ผู้รั้งตำแหน่งอธิบดีกรมมหาดไทย), นายพลเรือตรี พระยาปรีชา-ชลยุธ (ผู้ช่วยราชการกระทรวงมหาดไทย) และหลวงบรรณสารประสิทธิ์ (ผู้รักษาราชการในตำแหน่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์) โดยที่ประชุมพิจารณาเห็นชอบโครงการโรงเรียนดัดสันดานของกรมราชทัณฑ์ รวมถึงมีความเห็นว่าควรให้กรมราชทัณฑ์ตั้งงบประมาณสำหรับโรงเรียนดัดสันดานต่างหาก เพื่อใช้เป็นเงินค่าเบี้ยเลี้ยงเด็ก เงินเดือนเจ้าหน้าที่ และค่าใช้สอยต่าง ๆ ซึ่งเมื่อนำ

เรื่องโครงการโรงเรียนดัดสันดานเด็กเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมคณะรัฐมนตรีในวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2477 หลวงประดิษฐ์มนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ขอรับเรื่องนี้ไปพิจารณาอีกครั้ง เพราะเกี่ยวข้องกับเรื่องงบประมาณของกระทรวงมหาดไทย[20]

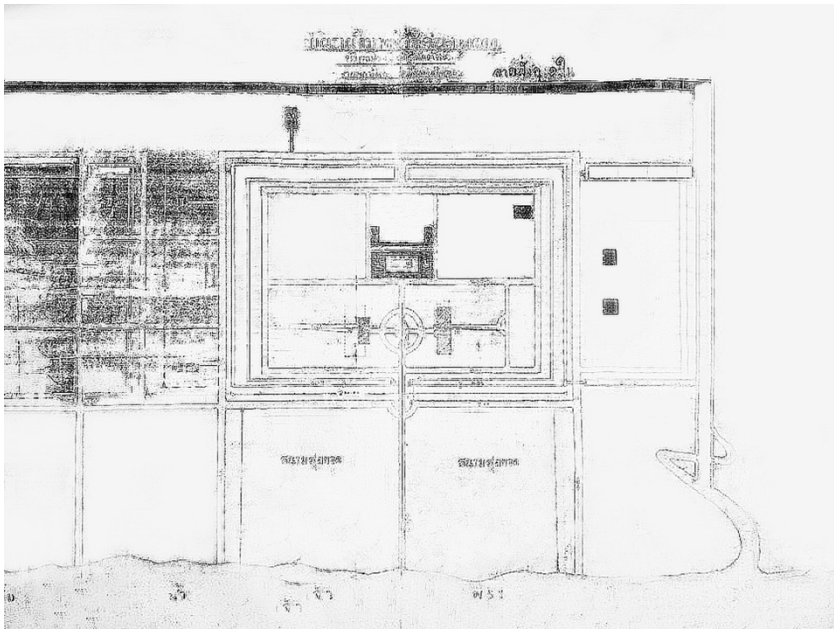
การปรับปรุงโรงเรียนดัดสันดานได้ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรมเมื่อรัฐบาลพระยาพหลพลพยุหเสนาโอนงานโรงเรียนดัดสันดานจากกรมตำรวจมายังกรมราชทัณฑ์ในวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2478 (พ.ศ. 2479 ตามปฏิทินปัจจุบัน)[21] และที่สำคัญคือการร่างกฎหมายเพื่อเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินงานโรงเรียนดัดสันดานคือ พระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ. 2479

สำหรับกฎหมายจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ. 2479 เดิมนั้นผู้ร่างมีจุดมุ่งหมายควบคุมเด็กที่กระทำผิดอาญา แต่ต่อมาผู้ร่างได้เพิ่มเติมให้โรงเรียนดัดสันดานควบคุมเด็กเร่ร่อน เด็กอนาถา และเด็กนักเรียนที่มีความประพฤติไม่เรียบร้อย เพื่อดำเนินการฝึกสอนอบรมในทางศีลธรรมจรรยา ความรู้ทั่วไป ตลอดจนวิชาชีพทั้งอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และพาณิชยกรรม กฎหมายดังกล่าวยังมีบทบัญญัติที่กล่าวถึงแนวทางในการฝึกและอบรมเด็ก นอกจากนี้ยังเปลี่ยนแปลงคำว่า “ดัดสันดาน” มาใช้คำว่า “ฝึกและอบรม” อันทำให้ต้องเปลี่ยนชื่อ “โรงเรียนดัดสันดาน” มาเป็น “โรงเรียนฝึกอาชีพ” ใน พ.ศ. 2479 ที่สะท้อนแนวคิดและวิธีการปฏิบัติที่แตกต่างจากการควบคุมเด็กในระบอบเก่า[22]

การก่อสร้างโรงเรียนฝึกอาชีพกับเศรษฐกิจการราชทัณฑ์สยามในระบอบใหม่

ทั้งนี้ในการก่อสร้างโรงเรียนฝึกอาชีพใน พ.ศ. 2479 นั้น เริ่มปรากฏหลักฐานตั้งแต่การพิจารณาโครงการปรับปรุงโรงเรียนดัดสันดานของกระทรวงมหาดไทยใน พ.ศ. 2476 เนื่องจากที่ตั้งเดิมบนเกาะสีชังอยู่ห่างไกลเดินทางลำบาก รวมถึงขาดแคลนทั้งอาหารและน้ำจืด ดังนั้นกรมราชทัณฑ์จึงพิจารณาหาสถานที่ตั้งแห่งใหม่ ต่อมาปลาย พ.ศ. 2476 กรมราชทัณฑ์ได้ตกลงกับกระทรวงกลาโหมขอยืมใช้โรงทหารที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เพิ่งถูกยุบเลิกมาปรับปรุงเป็นโรงเรียนดัดสันดาน (ปัจจุบันคือ บริเวณวัดสวนหลวงสบสวรรค์ริมแม่น้ำเจ้าพระยาของเกาะเมืองอยุธยา) แต่โรงทหารที่กรมราชทัณฑ์จะได้รับมีบางส่วนถูกรื้อไปแล้ว ทำให้ต้องเสียงบประมาณในการก่อสร้างอาคารขึ้นใหม่อีก ดังนั้นในต้น พ.ศ. 2477 กรมราชทัณฑ์จึงระงับการส่งมอบพื้นที่โรงทหารมาตั้งโรงเรียนดัดสันดาน[23]

การคัดเลือกสถานที่ตั้งโรงเรียนดัดสันดานแห่งใหม่ กรมราชทัณฑ์ได้พิจารณาที่ดินบริเวณเกาะใหญ่ อำเภอราชคราม (อำเภอบางไทรในปัจจุบัน)

แผนผังโรงเรียนฝึกอาชีพ มาตราส่วน 1 : 1,000
ที่มา : "เรื่องเสนอรายงานการก่อสร้าง," พ.ศ. 2480-2483, เอกสารกระทรวงมหาดไทย, มท.4.8.1/113, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งนายพันเอก พระยาฤทธิอัคเนย์ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ และหลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ อธิบดีกรมเกษตรและการประมง ได้ไปตรวจและพิจารณาเมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2478 พบว่ามีความเหมาะสมในการตั้งเป็นโรงเรียนดัดสันดาน และทางกระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาเห็นชอบ โดยที่ดินดังกล่าวติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ราคาไม่แพง การขยายพื้นที่สามารถดำเนินการได้สะดวก และระยะทางในการขนส่งทางเรือจากกรุงเทพเพียง 3–4 ชั่วโมงเท่านั้น[24]

ในการออกแบบโรงเรียนดัดสันดานแห่งใหม่ ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนฝึกอาชีพใน พ.ศ. 2479 นายพันตรี หลวงเชวงศักดิ์สงคราม อธิบดีกรมราชทัณฑ์ได้หารือกับนายบรรยง มกราภิรมย์ หัวหน้ากองทัณฑวิทยา และพระยาประกิตกลศาสตร์ นายช่างใหญ่ กรมโยธาเทศบาล[25] โดยที่ดินบริเวณเกาะใหญ่เนื้อที่รวมทั้งสิ้น 785 ไร่ 58 ตารางวา ได้ถูกแบ่งออกเป็น 3 เขต ได้แก่ (1) เขตภายนอก เป็นพื้นที่สงวนสำหรับใช้ในการเกษตรกรรม หรือใช้ในราชการของกรมราชทัณฑ์ และห้ามบุคคลภายนอกบุกรุกเข้ามาอยู่อาศัย (2) เขตกลาง เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของเด็ก มีรั้วลวดหนามกำหนดไว้ห้ามไม่ให้บุคคลที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของโรงเรียนฝึกอาชีพเข้ามา เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองโรงเรียนฝึกอาชีพ และ (3) เขตภายใน เป็นพื้นที่ของโรงเรียนฝึกอาชีพ (ดูแผนผังโรงเรียนฝึกอาชีพ) ประกอบด้วยโรงเรียนและที่พักเด็ก โรงฝึกงาน โรงครัว โรงเลี้ยงอาหาร ที่ถูกล้อมรอบด้วยคูน้ำ มีอาคารกองอำนวยการตั้งอยู่ด้านหน้าโรงเรียนเป็นทางเข้าหลักของโรงเรียน และ

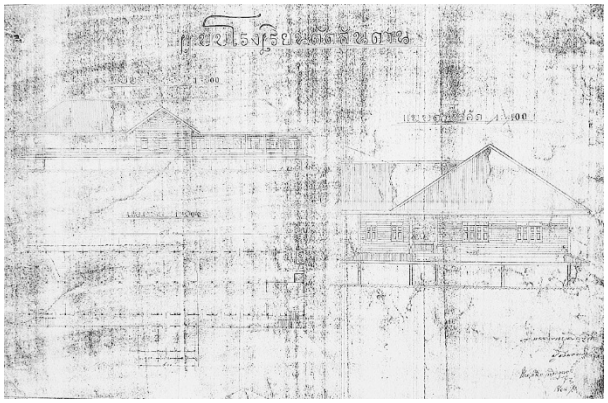
บริเวณด้านนอกเป็นที่พักของผู้ปกครองโรงเรียนและเจ้าพนักงาน โดยเขตนี้ห้ามไม่ให้ผู้ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนฝึกอาชีพเข้ามาอย่างเด็ดขาด[26]

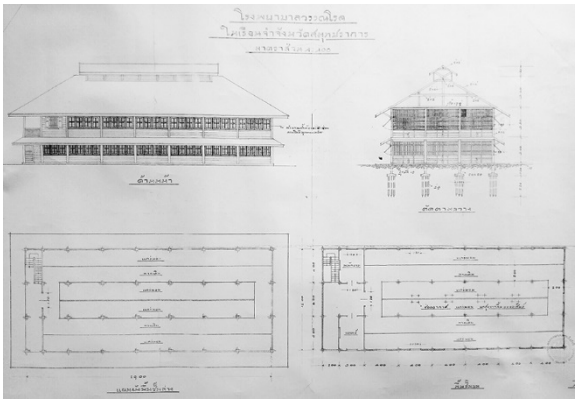
ทั้งนี้หากพิจารณาการออกแบบโรงเรียนฝึกอาชีพจะเน้นความสมมาตรขององค์ประกอบต่าง ๆ ตั้งแต่แนวแกนถนนยาวตัดตรงตั้งแต่ท่าเรือผ่านสนามฟุตบอลสองข้าง ผ่านอาคารกองอำนวยการที่ตั้งตระหง่านอยู่กลางแกนถนน เปรียบเสมือนทางเข้าหลักของโรงเรียน เมื่อเข้าสู่ด้านใน แกนถนนจะพุ่งตรงสู่วงเวียนเสาธงชาติอันเป็นจุดศูนย์กลางของอาคารหลักในโรงเรียน ทั้งอาคารเรือนพักนักเรียนและห้องเรียน 2 หลังที่ตั้งอยู่ซ้ายขวาของแกนถนน และโรงเลี้ยงกับโรงงานที่ตั้งอยู่ปลายแกนถนน การออกแบบแนวแกนแบบสมมาตรจะสร้างความรู้สึกเป็นระเบียบ ความจริงจัง และเป็นทางการ[27] เช่นเดียวกับการออกแบบพื้นที่แห่งอำนาจดังปรากฏตามสถานที่ราชการ โรงเรียนและคุก

ในการก่อสร้างโรงเรียนฝึกอาชีพ กรมราชทัณฑ์ได้ใช้แรงงานนักโทษจากเรือนจำกองลหุโทษเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย[28] โดยผู้บัญชาการเรือนจำกองลหุโทษได้ตั้งเรือนจำชั่วคราวเกาะใหญ่เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2479 มีนายประกอบ สุวรรณปัทมะ ผู้คุมเอก เป็นผู้ปกครองเรือนจำชั่วคราว แบ่งออกเป็นหมู่ช่างก่อสร้าง หมู่ขุดดิน หมู่รักษาที่คุมขัง และหมู่ประกอบอาหาร งานหลักของเรือนจำชั่วคราวแบ่งเป็น 2 แผนกคือ แผนกช่างไม้ และแผนกกองขุดดิน ซึ่งระหว่างการก่อสร้างโรงเรียนฝึกอาชีพจะมีการโอนนักโทษเด็ดขาดจากเรือนจำกองลหุโทษมาเป็นแรงงานนักโทษหมุนเวียนในเรือนจำชั่วคราวเกาะใหญ่ประมาณ 80–120 คน[29]

สำหรับวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างส่วนใหญ่อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลผลิตของแรงงานนักโทษตามนโยบายราชทัณฑ์ของคณะราษฎร ที่ส่งเสริมให้เรือนจำต่าง ๆ ทำการผลิตเพื่อสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับรัฐ รวมถึงเป็นกลไกหนึ่งในการฝึกอาชีพให้กับนักโทษและปรับปรุงนิสัยนักโทษให้กลายเป็นพลเมืองดี ดังนั้นในการตั้งกรมราชทัณฑ์ใหม่หลังการปฏิวัติ 2475 จึงมีการตั้งกองผลประโยชน์เพื่อควบคุมการผลิตและการใช้แรงงานนักโทษให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ[30] โดยความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจการราชทัณฑ์สะท้อนได้ดีจากการออกร้านของกรมราชทัณฑ์ในงานฉลองรัฐธรรมนูญ ที่นำเสนอการทำงานของนักโทษในด้านต่าง ๆ ทั้งงานศิลปกรรม งานหัตถกรรม การเพาะปลูก การป่าไม้ การก่อสร้าง และงานอุตสาหกรรม[31]

เมื่อพิจารณาวัสดุก่อสร้างของโรงเรียนฝึกอาชีพ กรมราชทัณฑ์สั่งซื้อหินจากเรือนจำกองมหันตโทษ สั่งซื้อไม้เต็งและไม้ยางขนาดต่าง ๆ จากเรือนจำภาคคลองไผ่ จังหวัดนครราชสีมา และสั่งให้นักโทษเรือนจำชั่วคราวเกาะใหญ่งมทรายจากแม่น้ำ อย่างไรก็ตามในการตรวจรับวัสดุก่อสร้างพบว่าไม้ที่ส่งมาเสียหายและผิดขนาดจนไม่สามารถใช้ก่อสร้างได้ รวมถึงมีไม้ที่ขาดหายไปจากบัญชีที่เรือนจำภาคคลองไผ่ส่งมาจำนวนมาก ประกอบกับแรงงาน

ซ้าย : แบบเรือนพักนักเรียนพร้อมห้องเรียน โรงเรียนฝึกอาชีพ
ที่มา : "เรื่องสร้างสถานที่ราชการโรงเรียนฝึกอาชีพเกาะใหญ่," พ.ศ. 2481, เอกสารกระทรวงมหาดไทย, มท. 4.8.1/138, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.
ขวา : แบบโรงพยาบาลวัณโรคในเรือนจำจังหวัดสมุทรปราการ
ที่มา : "ประชุมกรรมการจัดการสร้างคุกและสร้างโรงพยาบาลตรวจโรคที่จังหวัดสมุทรปราการ," 2471-2473, เอกสารกระทรวงมหาดไทย, มท. 4.6/1, สำนักหอจดหมายเหตุ.

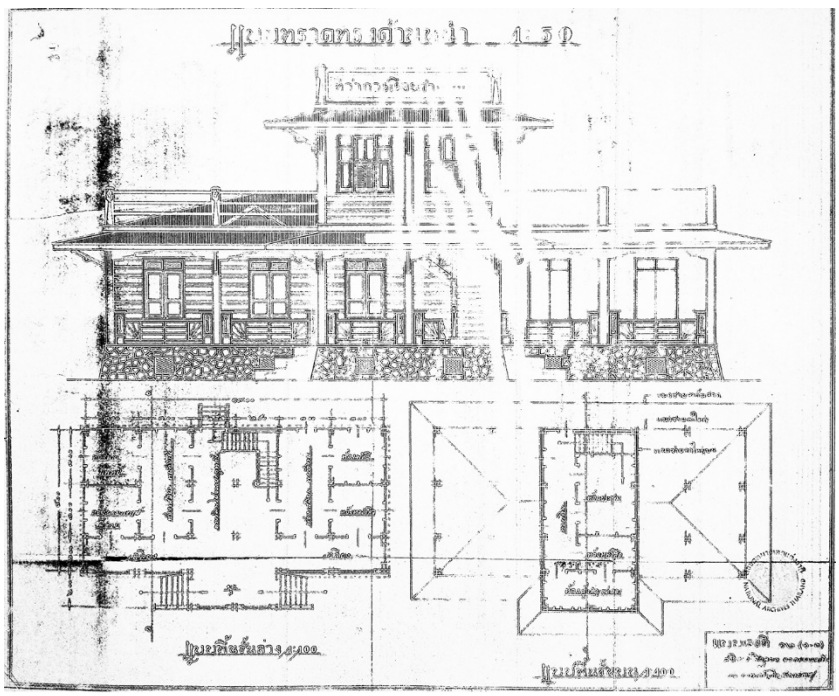
นักโทษจากเรือนจำชั่วคราวที่มาทำงานไม่มีความรู้ในการก่อสร้าง จึงมีส่วนให้การก่อสร้างอาคารโรงเรียนฝึกอาชีพเกิดความล่าช้าอย่างมาก[32]

สำหรับอาคารต่าง ๆ ในโรงเรียนฝึกอาชีพ ทางกรมราชทัณฑ์ได้รับอนุมัติงบประมาณการก่อสร้างใน พ.ศ. 2481 รวมจำนวนเงินทั้งสิ้น 8,000 บาท แบ่งเป็นกองอำนวยการ จำนวนเงิน 2,000 บาท บ้านพักครู 2 หลัง จำนวนเงิน 1,000 บาท และเรือนพักนักเรียนพร้อมห้องเรียน จำนวนเงิน 5,000 บาท[33] โดยอาคารทั้งหมดเป็นการออกแบบของหลวงอาทรอรัญญกิจ เจ้าพนักงานกองผลประโยชน์ ที่มีลักษณะเรียบง่าย ประหยัด และเน้นพื้นที่ใช้สอยเพื่อประโยชน์ใช้งานสูงสุด ผังอาคารเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้ากับสี่เหลี่ยมจัตุรัสเป็นพื้น และใช้ไม้เป็นวัสดุหลักในการก่อสร้าง อันสัมพันธ์กับผลผลิตของงานราชทัณฑ์

เรือนพักนักเรียนพร้อมห้องเรียน (แบบโรงเรียนดัดสันดาน) เป็นอาคารชั้นเดียวยกพื้นสูง มีลักษณะคล้ายกับอาคารโรงทหาร ด้านบนแบ่งเป็นห้องนอนรวมขนาดใหญ่, ห้องคลังพัสดุ, คลังเสบียง, ห้องส้วมสำหรับเวลากลางคืน และด้านหน้ามีมุขใช้เป็นห้องทำการ ส่วนใต้ถุนได้ออกแบบสำหรับเป็นห้องเรียนที่สามารถแบ่งเป็นระดับชั้นห่างกันพอสมควร โดยอาคารเรือนพักนักเรียนมีลักษณะค่อนข้างผ่อนคลาย เมื่อเทียบกับอาคารเรือนนอนส่วนใหญ่ในสถาบันควบคุมของรัฐ ที่มีลักษณะเป็นเรือนขังเน้นความมั่นคงแข็งแรง เต็มไปด้วยลูกกรงเพื่อป้องกันผู้ที่ถูกควบคุมหลบหนี ดังตัวอย่างอาคารที่พักนักโทษที่เป็นวัณโรคในเรือนจำจังหวัดสมุทรปราการที่ออกแบบใน พ.ศ. 2473

อาคารกองอำนวยการตั้งอยู่บริเวณทางเข้าด้านหน้าโรงเรียนฝึกอาชีพ เป็นอาคาร 2 ชั้นขนาดเล็ก ผังอาคารเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีมุขยื่นกลางอาคารและมีระเบียงทางเดินด้านหน้า ผังอาคารชั้นล่างด้านซ้ายเป็นห้องนายแพทย์ ห้องนายแพทย์ผู้ช่วย และห้องเสมียนพนักงาน ตรงกลางเป็นโถงทางเดินไปยังประตูหลังและบันได ส่วนด้านขวาเป็นห้องพัศดี ห้องหนังสือ และห้องเสมียนพนักงาน ผังชั้นบนเป็นห้องประชุม ห้องหนังสือ และห้องผู้บัญชาการ

โดยอาคารกองอำนวยการโรงเรียนฝึกอาชีพเป็นตัวอย่างของรูปแบบทั่วไปของอาคารที่ทำการเรือนจำของกรมราชทัณฑ์ในช่วงยุคระบอบใหม่ ที่มีขนาดไม่ใหญ่โต เน้นความประหยัด และประโยชน์ใช้สอย สัมพันธ์กับนโยบายเศรษฐกิจของกรมราชทัณฑ์ด้วยการใช้แรงงานนักโทษที่ไร้ฝีมือและวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างที่เป็นผลผลิตของกรมราชทัณฑ์

แบบอาคารกองอำนวยการโรงเรียนฝึกอาชีพ
ที่มา **:** “เรื่องสร้างสถานที่ราชการโรงเรียนฝึกอาชีพเกาะใหญ่,” พ.ศ. 2481, เอกสารกระทรวงมหาดไทย, มท. 4.8.1/138, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

การควบคุมและสร้างวินัยเด็กในโรงเรียนฝึกอาชีพ

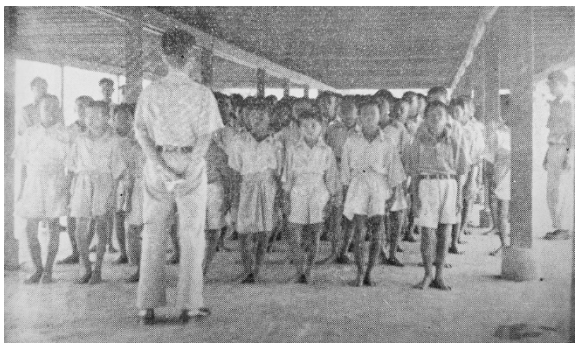
ในส่วนนี้จะพิจารณากระบวนการสร้างวินัย (discipline) เด็กในโรงเรียนฝึกอาชีพ โดยพิจารณาจากการควบคุมพื้นที่ให้เป็นสัดส่วน การระบุอัตลักษณ์และจำแนกแยกแยะเด็ก การควบคุมกิจกรรมตามตารางเวลา และการอบรมเด็กผ่านการศึกษาและกิจกรรมกีฬา โดยการสร้างวินัยถือเป็นหัวใจของสถาบันสมัยใหม่ที่ใช้วินัยเป็นเครื่องมือในการกำกับควบคุมพฤติกรรมและร่างกายมนุษย์ เพื่อปลูกฝังบรรทัดฐานทางสังคมและปรับเปลี่ยนร่างกายให้สยบยอมต่ออำนาจ[34] ซึ่งหากพิจารณาความสำคัญของการสร้างวินัยหรือ “ดิสซิปริน” ในสังคมไทยนับตั้งแต่ พ.ศ. 2475 จะมีนัยของการปกครองและการบังคับบัญชาที่ครอบคลุมถึงการเชื่อฟังและการดัดสันดานให้เป็นระเบียบเรียบร้อย อันจะช่วยสร้างร่างกายให้มีคุณลักษณะของพลเมืองในสมัยนั้นที่ว่านอนสอน

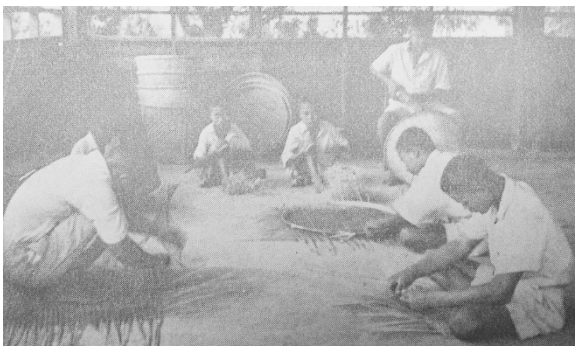
ง่าย (docile body) นับตั้งแต่เชื่อฟังผู้บังคับบัญชาจนไปถึงเคารพต่อกฎหมายบ้านเมือง[35]

โรงเรียนฝึกอาชีพเป็นตัวอย่างที่แสดงเทคนิคของการสร้างวินัยอย่างเข้มข้นในสถาบันราชทัณฑ์ไทย เริ่มจากการควบคุมพื้นที่ให้เป็นสัดส่วนผ่านการจัดพื้นที่โรงเรียนเฉพาะสำหรับเด็กที่กระทำผิดกฎหมายให้ออกจากสังคมในลักษณะเข้มงวด โดยกำหนดเขตพื้นที่เป็น 3 เขต ซึ่งในเขตของโรงเรียนจะถูกล้อมรอบด้วยคูน้ำและรั้วลวดหนาม พร้อมกับมีเรือนพักของเจ้าหน้าที่โรงเรียนล้อมไว้อีกชั้นหนึ่งบริเวณด้านนอก การออกแบบโรงเรียนมีการจัดพื้นที่ตามหน้าที่และประโยชน์ใช้สอย ได้แก่ อาคารกองอำนวยการ อาคารเรียนและที่พักเด็ก โรงเลี้ยง โรงงาน โรงเก็บของ และเรือนพยาบาล แต่ละอาคารตั้งอยู่โดด ๆ กลางพื้นที่โล่ง สามารถเข้าถึงได้ผ่านถนนที่เชื่อมต่อแต่ละพื้นที่ โดยอาคารสำคัญของโรงเรียนคืออาคารเรียนและที่พักเด็ก จะตั้งอยู่ในบริเวณวงเวียนเสาธงใกล้กับอาคารกองอำนวยการ เพื่อง่ายต่อการสอดส่องตรวจตราของเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้การออกแบบเช่นนี้ยังสัมพันธ์กับพิธีกรรมและระเบียบปฏิบัติของโรงเรียนทั่วประเทศไทย ที่จะมีการเคารพธงชาติ สวดมนต์ อาจารย์ให้โอวาท ตลอดจนลงโทษเด็กที่ผิดกฎระเบียบโรงเรียนในพื้นที่หน้าเสาธง[36]

การระบุอัตลักษณ์เด็กแต่ละคนเป็นกระบวนการที่ช่วยจำแนกแยกแยะเด็ก อันจะช่วยให้โรงเรียนสามารถควบคุมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยกระบวนการนี้จะเริ่มตั้งแต่ก่อนที่เด็กจะถูกส่งตัวเข้าโรงเรียน ทางกรมราชทัณฑ์จะส่งสมุดทะเบียนเด็ก ที่แสดงชื่อ-นามสกุล อายุ วันที่ส่งตัว สาเหตุและเหตุการณ์ที่รับเด็กไว้มาเป็นข้อมูลเด็กเบื้องต้น เมื่อเด็กถูกส่งตัวเข้าโรงเรียนจะถูกแยกไว้ต่างหากเป็นเวลาหนึ่งสัปดาห์ และจัดให้เด็กเก่าที่มีความประพฤติดีเป็นพี่เลี้ยง เด็กเข้าใหม่จะต้องลงทะเบียนรายคนและพิมพ์ลายนิ้วมือ เรียนรู้ระเบียบและข้อบังคับของโรงเรียน จัดการถ่ายรูป ทำตำหนิรูปพรรณ ตรวจสอบความสมบูรณ์ทางร่างกายและจิตใจกับแพทย์ และทดสอบความรู้กับครูฝึก ซึ่งข้อมูลเด็กที่ได้จะถูกบันทึกลงในสมุดประวัติประจำตัวเด็กที่ใช้ในการประเมินความสามารถทางร่างกาย การศึกษา และจรรยา จากนั้นเด็กจะถูกบรรจุเข้าประจำหมวดหมู่ตามเกณฑ์อายุและสภาพร่างกาย โดยแต่ละหมู่จะมีเด็กไม่เกิน 25 คน และภายในหมู่จะแบ่งเด็กออกเป็น 6 จำพวก ได้แก่ ชั้นดีเยี่ยม, ชั้นดีมาก, ชั้นดี, ชั้นปานกลาง, ชั้นเลว, และชั้นเลวมาก ซึ่งแต่ละหมู่จะมีผู้บังคับหมู่คอยสังเกตและตรวจตราความเรียบร้อยทั้งการกินอยู่หลับนอน รวมถึงอบรมและควบคุมเด็กอย่างใกล้ชิด โดยเด็กที่มีความประพฤติดีอาจได้รับรางวัล เช่น การเลื่อนชั้น, ได้รับความไว้วางใจให้ช่วยเหลืองานเจ้าพนักงาน และการออกไปนอกเขตโรงเรียนโดยลำพัง[37]

เด็กทุกคนในโรงเรียนฝึกอาชีพจะถูกควบคุมให้ทำหน้าที่ของตนภายใต้ตารางเวลาและกฎระเบียบที่เข้มงวด เพื่อให้กระบวนการสร้างวินัยเด็ก

ซ้าย : การอบรมนักเรียนโรงเรียนฝึกอาชีพ
ที่มา : วิทุร จักกะพาก, “โรงเรียนฝึกอาชีพ,” *วารสารราชทัณฑ์* 4, 2 (เมษายน 2499) : 4.
ขวา : การฝึกวิชาชีพด้านการจักสานของนักเรียนโรงเรียนฝึกอาชีพ
ที่มา : Bhandhu Saitrakool, “The Vocational Training School,” *วารสารราชทัณฑ์* 5, 1 (กุมภาพันธ์ 2500) : 24.

มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยกิจกรรมของเด็กในแต่ละวันจะถูกแบ่งเวลาออกเป็นช่วงเช้า (6.00–9.00 น.) เป็นการฝึกกายบริหารการฝึกระเบียบตามแบบทหารและรับประทานอาหารเช้า ช่วงสาย (9.00–12.00 น.) เป็นการเรียนวิชาสามัญในชั้นเรียนและรับประทานอาหารกลางวัน ช่วงบ่าย (13.00–16.50 น.) เป็นการอบรมวิชาชีพ (กสิกรรมและการช่าง) และการเล่นกีฬา ช่วงเย็นและค่ำ (17.00–21.00 น.) เป็นการรับประทานอาหารเย็น การประชุมอบรมด้านศีลธรรมจรรยาและการสวดมนต์ นอกจากนี้ระหว่างเวลา 16.00–17.00 น. ของทุกวัน เด็กยังต้องทำความสะอาดพื้นที่บ้านพักและบริเวณโรงเรียน และทุกวันเสาร์จะต้องทำงานโยธาตั้งแต่เวลา 13.00–16.00 น.[38]

ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนฝึกอาชีพได้กำหนดให้เด็กเรียนวิชาสามัญตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงประถมศึกษาปีที่ 4 ได้แก่ วิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วาดเขียน ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศีลธรรมจรรยา สุขศึกษา พลศึกษา ลูกเสือ และธรรมชาติวิทยา[39] ต่อมาใน พ.ศ. 2492 ทางกรมราชทัณฑ์ได้วางโครงการที่จะขยายการศึกษาไปจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แต่กลับไม่สำเร็จ เนื่องจากเด็กส่วนใหญ่พ้นจากการฝึกอบรมในโรงเรียนฝึกอาชีพ ขณะที่การศึกษาวิชาชีพมุ่งเน้นการสอนวิชาช่างเครื่องยนต์ ช่างไม้ กสิกรรม วิชาแตรวงและดนตรี และวิชาตัดเย็บ[40] ส่วนการทำงานหาผลประโยชน์ของโรงเรียนฝึกอาชีพ เด็กจะถูกกำหนดให้ทำงานด้านการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ เพื่อให้เด็กมีทักษะในการประกอบอาชีพหลังจากออกจากโรงเรียน รวมถึงบ่มเพาะนิสัยขยันขันแข็งและสร้างความแข็งแรงทางร่างกาย นอกจากนี้ผลผลิตที่ได้ยังสามารถใช้เลี้ยงเด็ก อันเป็นการลดค่าใช้จ่ายของโรงเรียนฝึกอาชีพ[41]

การกีฬาเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนฝึกอาชีพให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพื่อสร้างเด็กให้มีร่างกายที่แข็งแรง และพัฒนานิสัยให้เด็กมีน้ำใจและความสามัคคี อันจะช่วยขัดเกลาเด็กให้เป็นพลเมืองดี ดังนั้นทางโรงเรียนจึงจัดการสอนกีฬาทั้งกีฬาประเภทเดี่ยวและทีม เช่น วิ่งเร็ว, วิ่งเปี้ยว, กระโดดสูง, ฟุตบอล, เน็ตบอล และบาสเก็ตบอล ซึ่งในงานฉลองรัฐธรรมนูญ ณ จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา ประจำปี พ.ศ. 2483 ทางโรงเรียนฝึกอาชีพได้ส่งนักเรียนเข้าร่วมแข่งขันกีฬากับโรงเรียนอื่น โดยนักเรียนจากโรงเรียนฝึกอาชีพได้รับรางวัลนักกีฬามารยาทดี รางวัลชนะเลิศในกีฬาวิ่งเปี้ยวและมวยฝรั่ง ตลอดจนได้รับความชมเชยจากข้าราชการและประชาชนว่ามีความประพฤติเรียบร้อยและเคร่งครัดในระเบียบวินัย[42]

แม้ว่าจากหลักฐานปริมาณน้อยจะไม่สามารถบ่งชี้ว่ากระบวนการสร้างวินัยเด็กในโรงเรียนฝึกอาชีพประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าแนวคิดและวิธีการสร้างวินัยในโรงเรียนฝึกอาชีพของกรมราชทัณฑ์อาจจะเป็นต้นแบบให้กับสถาบันควบคุมเด็กของรัฐไทยใน พ.ศ. 2484 คือ นิคมเด็กหรือโรงเรียนประชาสงเคราะห์ ที่กรมประชาสงเคราะห์ร่วมมือกับกรมตำรวจส่งเด็กเกเรและประพฤติตนเป็นอันธพาลเข้ามาให้การศึกษา อบรมจิตใจ และสร้างวินัยให้เป็นพลเมืองที่ขยันขันแข็งของชาติ อันสะท้อนให้เห็นว่าแนวคิดการสร้างวินัยถูกนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในพื้นที่เฉพาะแพร่หลายมากขึ้น[43]

การโอนโรงเรียนฝึกอาชีพจากกรมราชทัณฑ์ไปสู่กรมประชาสงเคราะห์

นับตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2480 จากผลพวงของภาวะสงครามโลกได้กระทบต่อการบริหารจัดการสถาบันราชทัณฑ์หลายแห่ง โดยเฉพาะในส่วนภูมิภาคที่ตกอยู่ในสภาพขาดแคลนทรัพยากรในการอุปโภคบริโภคของผู้ต้องขัง นำไปสู่ปัญหาการควบคุมและสร้างวินัยแก่นักโทษ และความเสื่อมโทรมของกิจการเศรษฐกิจของเรือนจำ ดังกรณีนิคมฝึกอาชีพตะรุเตา จังหวัดสตูล ที่ผู้คุมได้ร่วมมือกับนักโทษออกปล้นเรือสินค้า หรือกรณีกิจการของทัณฑนิคมธารโต จังหวัดยะลา เริ่มประสบปัญหาขาดทุนและนักโทษในทัณฑนิคมออกไปสร้างความเดือดร้อนให้แก่คนท้องถิ่น[44] ขณะที่โรงเรียนฝึกอาชีพของกรมราชทัณฑ์ประสบปัญหาเด็กวินัยหย่อนยานเช่นกัน ดังสะท้อนจากสถิติเด็กหลบหนีที่สูงมาก โดยใน พ.ศ. 2488 มีเด็กหลบหนี 46 คนจากจำนวนเด็กทั้งหมด 150 คน และ พ.ศ. 2489 มีเด็กหลบหนี 27 คนจากจำนวนเด็กทั้งหมด 118 คน[45]

ขณะเดียวกันจากการพัฒนาองค์ความรู้ด้านสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทยในช่วงปลายทศวรรษ 2490 ได้มีอิทธิพลต่อแนวคิดการปฏิบัติและอบรมแก้ไขความประพฤติของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายของรัฐตามหลักสังคมสงเคราะห์ ที่เน้นการช่วยเหลือในระยะยาวจนกว่าผู้รับจะสามารถช่วยตนเองได้ โดยมีนักวิชาชีพสังคมสงเคราะห์หรือคนที่ได้รับการอบรมด้านนี้เป็นผู้ปฏิบัติงาน ส่งผลให้กรมประชาสงเคราะห์กลายเป็นหน่วยงานหลักในการดูแลสวัสดิภาพเด็กและจัดบริการสงเคราะห์แก่เด็ก

กำพร้าอนาถาไร้ที่พึ่ง, เด็กที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองยากจน, เด็กที่มีปัญหาความประพฤติ และเด็กที่ตำรวจนำส่งตามพระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน พ.ศ. 2481

อย่างไรก็ตามงานเกี่ยวกับเด็กของกรมประชาสงเคราะห์กลับทับซ้อนกับงานโรงเรียนฝึกอาชีพของกรมราชทัณฑ์ ด้วยเหตุนี้ใน พ.ศ. 2500 กระทรวงมหาดไทยจึงได้โอนโรงเรียนฝึกอาชีพไปสังกัดกรมประชาสงเคราะห์ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางแก้ไขความประพฤติของเด็กอันเป็นงานสังคมสงเคราะห์มากกว่างานราชทัณฑ์[46] กระทรวงมหาดไทยจึงดำเนินการแก้ไขพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ. 2479 เพื่อโอนโรงเรียนฝึกอาชีพไปอยู่กับกรมประชาสงเคราะห์ จนในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2501 กรมราชทัณฑ์ได้ทำพิธีส่งมอบเด็กในโรงเรียนฝึกอาชีพไปอยู่ในเยาวสถานห้วยโป่ง จังหวัดระยอง อันเป็นสถานสงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายหรือมีปัญหาความประพฤติในความดูแลของกรมประชาสงเคราะห์ และถือเป็นจุดสิ้นสุดการดำเนินงานดัดสันดานเด็กของกรมราชทัณฑ์รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 22 ปี[47]

หลังจากโรงเรียนฝึกอาชีพยุติลงใน พ.ศ. 2501 กรมราชทัณฑ์ได้ใช้พื้นที่ของโรงเรียนตั้งเป็น “เรือนจำชั่วคราวเกาะใหญ่” สังกัดเรือนจำกลางบางขวาง เพื่อฝึกอาชีพการทำอิฐให้แก่ผู้ต้องขัง แต่กิจการไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นจึงมาเน้นการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และการปั้นอิฐเผาอิฐ พร้อมกับเปลี่ยนชื่อเป็น “เรือนจำชั่วคราวบางไทร” ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2504[48] จนใน พ.ศ. 2515 กระทรวงมหาดไทยได้โอนเรือนจำชั่วคราวบางไทรจากเดิมสังกัดเรือนจำกลางบางขวางไปสังกัดเรือนจำจังหวัดปทุมธานี[49] ต่อมากระทรวงมหาดไทยได้ยุบเลิกเรือนจำชั่วคราวบางไทรและตั้งเป็น “ทัณฑสถานวัยหนุ่มบางไทร” ใน พ.ศ. 2522 เพื่อดำเนินการควบคุมและอบรมผู้ต้องขังวัยหนุ่มอายุระหว่าง 18–25 ปี[50] จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2523 กรมราชทัณฑ์ได้ยกเลิกสัญญาเช่าที่ดินราชพัสดุอันเป็นที่ตั้งทัณฑสถานวัยหนุ่มบางไทร เนื่องจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะนำที่ดินในเขตอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไปจัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพพิเศษในพระบรมราชินูปถัมภ์ และกรมราชทัณฑ์จึงได้ส่งที่ดินคืนในวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2523[51] อันทำให้พื้นที่โรงเรียนฝึกอาชีพเดิมของกรมราชทัณฑ์กลายมาเป็นศูนย์ศิลปาชีพพิเศษบางไทรในปัจจุบัน

เชิงอรรถ

[1] กรมราชทัณฑ์, *รายงานการงาน ร.ร. ดัดสันดานเด็ก ประจำปี 2479* (พระนคร : โรงพิมพ์กองลหุโทษ, 2480), 34.

[2] Bhandhu Saitrakool, "The Vocational Training School," *วารสารราชทัณฑ์* 5, 1 (กุมภาพันธ์ 2500) : 22-27; กรมราชทัณฑ์, *ประวัติการราชทัณฑ์ 200 ปี* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, 2525), 663–668; กรมราชทัณฑ์, *ตำนานคุกไทย* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, 2554).

[3] ภมรี สุรเกียรติ, "เปลี่ยน 'ป่าดิบ' ให้เป็น 'บ้าน': ชุมชนในฝัน ณ ทัณฑนิคมธารโต พ.ศ. 2478–2500," *รุไบยาต* 2, 3 (กรกฎาคม–ธันวาคม 2554) : 333–385.

[4] ณัฐพล ใจจริง, *ขอฝันใฝ่ในฝันอันเหลือเชื่อ : ความเคลื่อนไหวของขบวนการปฏิปักษ์ปฏิวัติสยาม (พ.ศ. 2475–2500)* (นนทบุรี : ฟ้าเดียวกัน, 2556); วิลลา วิลัยทอง, *"ทัณฑกาล" ของจิตร ภูมิศักดิ์และผู้ต้องขังการเมือง* (กรุงเทพฯ : มติชน, 2556).

[5] กรมราชทัณฑ์, *รายงานการงาน ร.ร. ดัดสันดานเด็ก ประจำปี 2479* (พระนคร : โรงพิมพ์กองลหุโทษ, 2480), 10–11.

[6] "เรื่องโรงเรียนฝึกหัดดัดสันดานเด็ก," 3 มิถุนายน 125–11 กันยายน 127, เอกสารรัชกาลที่ 5 กระทรวงธรรมการ, ร.5 ศ.5/18, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

[7] ดู มาตรา 57 ใน "กฎหมายลักษณอาญา," *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 25 (1 มิถุนายน 127) : 221; "เรื่องกระทรวงยุติธรรมหารือเรื่องส่งเด็กเข้าเป็นนักเรียน ร.ร. ดัดสันดาน," 17-19 กันยายน 2451, เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ, ศธ.50/78, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

[8] "พ.ร.บ. ดัดสันดานคนจรจัด หรือ พ.ร.บ. กักกันผู้มีสันดานเปนผู้ร้าย," 6 สิงหาคม 2475–9 ตุลาคม 2484, เอกสารสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สลค.3.32/1, สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี; C.H. Forty, *Bangkok Its Life and Sport : With some account of Siam's coastal and island game areas* (Bangkok : White Lotus, 2010), 191.

[9] "เรื่องโรงเรียนฝึกหัดดัดสันดานเด็ก," 3 มิถุนายน 125–11 กันยายน 127, เอกสารรัชกาลที่ 5 กระทรวงธรรมการ, ร.5 ศ.5/18, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

[10] "เรื่องขอนักโทษไปเป็นครูสอนวิชาพานิชกรรมเด็กโรงเรียนดัดสันดานที่เกาะสีชัง," 3 ธันวาคม–16 กุมภาพันธ์ 127, เอกสารรัชกาลที่ 5 กระทรวงนครบาล, ร.5 น.8.1/537, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ; "เรื่องครูโรงเรียนดัดสันดาน," 11 ธันวาคม 2458, เอกสารรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล, ร.6 น.4.1/70, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ; "เรื่องกองตระเวนขอนักโทษไปเป็นครูสอนเด็กที่เกาะสีชัง 2 คน," 22 เมษายน 2455–28 กรกฎาคม 2456, เอกสารรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล, ร.6 น.5.3/11, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

[11] ดู "เรื่องกองตระเวนขออนุญาตให้อ้ายพูน นักโทษคุกไปเป็นครูสอนการช่าง ณ โรงเรียนเด็กเกาะสีชัง," 8 ตุลาคม 2456–3 กรกฎาคม 2458, เอกสารรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล, ร.6 น.5.3/57, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ; "เรื่องขอนักโทษในกองมหันตโทษไปเป็นครูสอนวิชาเด็กที่โรงเรียนดัดสันดานเกาะสีชัง อีกหลัง 2 คนนั้น," 4 กรกฎาคม–13 พฤศจิกายน 2457, เอกสารรัชกาลที่ 6 กระทรวงนครบาล, ร.6 น.5.3/90, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

[12] "พ.ร.บ. ดัดสันดานคนจรจัด หรือ พ.ร.บ. กักกันผู้มีสันดานเปนผู้ร้าย," 6 สิงหาคม 2475–9 ตุลาคม 2484, เอกสารสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สลค.3.32/1, สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

[13] "หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ 101/5073, 6 สิงหาคม 2475 จากพระยาจ่าแสนยบดี เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ถึง พระยามโนปกรณ์นิติธาดา ประธานคณะกรรมการราษฎร," เอกสารสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สลค.3.32/1, สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

[14] กรมราชทัณฑ์, *เด็กหญิงที่ศาลสั่งให้ส่งไปอยู่โรงเรียนดัดสันดาน* (พระนคร : โรงพิมพ์กองลหุโทษ, 2480), 1–13.

[15] ดูเพิ่มเติมใน กรมราชทัณฑ์, *ความก้าวหน้าของการราชทัณฑ์แห่งสยามในระบอบประชาธิปไตย* (พระนคร : โรงพิมพ์กองลหุโทษ, 2477. พิมพ์แจกในคราวทอดกฐินพระราชทาน ณ วัดจันทาราม อำเภอบางยี่เรือ จังหวัดธนบุรี 25 ตุลาคม 2479), 5–17.

[16] วัชรี คำน้ำปาด, "เด็กกับความคาดหวังของรัฐบาล พ.ศ. 2502-2519" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), 6–15.

[17] “เรื่องโรงเรียนดัดสันดาน,” พ.ศ. 2475-2477, เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี, สร.0201.14/6, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

[18] เรื่องเดียวกัน.

[19] เรื่องเดียวกัน.

[20] สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 7/2477,” 17 เมษายน 2477. (อัดสำเนา)

[21] เสถียร วิชัยลักษณ์, *ประมวลข้อบังคับและระเบียบการราชทัณฑ์* (พระนคร : โรงพิมพ์นีติเวชช์, 2492), 24–25.

[22] ดูเพิ่มเติมใน บรรยง มกราภิรมย์, “คำอธิบายพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ. 2479,” ใน เสถียร วิชัยลักษณ์, *ประมวลข้อบังคับและระเบียบการราชทัณฑ์* (พระนคร : นีติเวชช์, 2492), 225–269 และ เอช เอกูต์, *อาชญาวิทยา* (พระนคร : มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, 2480), 432–439.

[23] “เรื่องขอยืมโรงทหารจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตั้งโรงเรียนดัดสันดานเด็ก,” พ.ศ. 2476-2477, เอกสารกระทรวงมหาดไทย, มท.4.8.1/2, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

[24] สำหรับที่ดินบริเวณเกาะใหญ่ที่กรมราชทัณฑ์ได้เลือกเป็นที่ดินของกรมพระคลังข้างที่จำนวน 757 ไร่ 1 งาน 66 ตารางวา และเมื่อกรมราชทัณฑ์ได้ทำการติดต่อแล้ว ได้มีการทำสัญญาเช่าโดยมีอายุสัญญา 3 ปี ค่าเช่าอัตรา 135 บาทต่อปี และเมื่อหมดอายุสัญญากรมราชทัณฑ์มีสิทธิที่จะเช่าต่อไปได้ ซึ่งในการทำสัญญา นายเชาวน์ เจริญพงศ์ ผู้รักษาการในตำแหน่งหัวหน้าแผนกดัดสันดาน เป็นผู้แทนของกรมราชทัณฑ์ในการทำสัญญาเช่าที่ดินพระคลังข้างที่เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2479 แต่อย่างไรก็ตามในการจัดตั้งโรงเรียนดัดสันดานที่เกาะใหญ่ มีที่ดินของราษฎรหลายแปลงที่ติดกับที่ดินกรมพระคลังข้างที่ แต่ขวางทางลงลำน้ำเจ้าพระยา ทางกรมราชทัณฑ์จึงตกลงซื้อที่ดินราษฎรจำนวน 6 แปลง และได้รับที่ดินบริจาคจำนวน 2 แปลง ดังนั้นที่ดินสำหรับตั้งโรงเรียนดัดสันดานเด็กจึงมีทั้งเป็นที่ดินเช่าจากกรมและที่ดินมีเนื้อที่รวมทั้งสิ้น 785 ไร่ 58 ตารางวา ดู “ภาคผนวก ก. บันทึกการเลือกที่ใหม่เพื่อใช้เป็นสถานที่ตั้งโรงเรียนดัดสันดานเด็ก,” ใน กรมราชทัณฑ์, *รายงานการงาน ร.ร. ดัดสันดานเด็ก ประจำปี 2479* (พระนคร : โรงพิมพ์กองลหุโทษ, 2480), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

[25] “บันทึกการก่อสร้างโรงเรียนดัดสันดานเด็ก ณ ที่แห่งใหม่,” ใน เรื่องเดียวกัน, ไม่ปรากฏเลขหน้า.

[26] “เรื่องพระราชบัญญัติระเบียบการปกครองประมวลการศึกษาอบรมฝึกฝนของโรงเรียนฝึกอาชีพ (พ.ศ. 2480),” 2480, เอกสารกระทรวงมหาดไทย, มท.4.8.1/30, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

[27] ดู ชาตรี ประกิตนนทการ, *สถาปัตยกรรมไทยหลังรัฐประหาร 19 กันยา 49* (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อ่าน, 2558), 11-12.

[28] “บันทึกการก่อสร้างโรงเรียนดัดสันดานเด็ก ณ ที่แห่งใหม่,” ใน กรมราชทัณฑ์, *รายงานการงาน ร.ร. ดัดสันดานเด็ก ประจำปี 2479* (พระนคร : โรงพิมพ์กองลหุโทษ, 2480), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

[29] “เรื่องเสนอรายงานการก่อสร้าง,” พ.ศ. 2480-2483, เอกสารกระทรวงมหาดไทย, มท.4.8.1/113, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

[30] กองผลประโยชน์เป็น 6 แผนก ได้แก่ แผนกการใช้แรง แผนกการฝีมือ แผนกอุตสาหกรรม แผนกการเกษตร แผนกพาณิชย์ และแผนกบัญชี รวมถึงมีการตั้งร้านค้ากรมราชทัณฑ์ในพระนครสำหรับกระจายผลิตภัณฑ์สินค้าจากเรือนจำต่าง ๆ ดู กรมราชทัณฑ์, *ความก้าวหน้าของการราชทัณฑ์แห่งสยามในระบอบประชาธิปไตย* (พระนคร : โรงพิมพ์กองลหุโทษ, 2477. พิมพ์แจกในคราวทอดกฐินพระราชทาน ณ วัดจันทาราม อำเภอบางยี่เรือ จังหวัดธนบุรี 25 ตุลาคม 2479), 8–10.

[31] ในงานฉลองรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2479 เรือนจำต่าง ๆ ได้นำเสนอเศรษฐกิจเรือนจำแต่ละแห่งผ่านรูปถ่ายและผลิตภัณฑ์ เช่น เรือนจำกองลหุโทษนำเสนองานโรงพิมพ์ ช่างไม้ ช่างเย็บ และจักสาน, เรือนจำกองมหันตโทษนำเสนองานทอผ้า การเลี้ยงหมู และการทอเสื่อ, เรือนจำภาคยะลานำเสนองานเหมืองแร่ การป่าไม้ และการเกษตรกรรม, เรือนจำภาคคลองไผ่นำเสนอการเกษตรกรรมและป่าไม้, เรือนจำจังหวัดราชบุรีแสดงการย่อยหินที่เขางู, เรือนจำจังหวัดพิษณุโลกแสดงการก่อสร้างสโมสรลูกเสือและโรงเรียน และเรือนจำจังหวัดนครสวรรค์แสดงการทำชอล์กและหมึก เป็นต้น ดู “เรื่องการเผยแพร่กิจการราชทัณฑ์ในงานฉลองรัฐธรรมนูญ,” พ.ศ. 2479–2481), เอกสารกระทรวงมหาดไทย, มท.4/203, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

[32] เรื่องเดียวกัน.

[33] “เรื่องสร้างสถานที่ราชการโรงเรียนฝึกอาชีพเกาะใหญ่,” พ.ศ. 2481, เอกสารกระทรวงมหาดไทย, มท.4.8.1/138, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

[34] จากงานเขียน “Discipline and Punish : The Birth of the Prison” ของมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) การสร้างวินัยในสังคมฝรั่งเศสยุคสมัยใหม่ ร่างกายจะถูกควบคุมผ่านกระบวนการเฝ้าสังเกตอย่างมีลำดับชั้น (Hierarchical Observation) การชี้ขาดความปกติ (Normalizing Judgement) และการทดสอบ (Examination) เพื่อปรับเปลี่ยนสร้างร่างกายให้ว่านอนสอนง่าย โดยฟูโกต์ได้อ้างถึงแบบสถาปัตยกรรมเรือนจำ “Panopticon” ของเจเรมี เบนแธม (Jeremy Bentham) ที่มีหอสูงอยู่ตรงกลางสำหรับให้ผู้คุมสอดส่องตรวจตรา ความเป็นไปของนักโทษในห้องขังที่รายล้อมหอคอยนั้น อันเป็นตัวอย่างที่โดดเด่นของกลไกอำนาจสมัยใหม่ที่มุ่งควบคุมมนุษย์ ดู มิแชล ฟูโกต์, *ร่างกายใต้บงการ*, แปลโดย ทองกร โภคธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : คบไฟ, 2554).

[35] ก้องสกล กวินรวีกุล, “การสร้างร่างกายพลเมืองไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2481-2487,” (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), 123–124.

[36] ดู ชาตรี ประกิตนนทการ, *สถาปัตยกรรมไทยหลังรัฐประหาร 19 กันยา 49* (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อ่าน, 2558), 21–22.

[37] “เรื่องพระราชบัญญัติระเบียบการปกครองประมวลการศึกษาอบรมฝึกฝนของโรงเรียนฝึกอาชีพ,” พ.ศ. 2480, เอกสารกระทรวงมหาดไทย, มท.4.8.1/30, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

[38] เรื่องเดียวกัน.

[39] กรมราชทัณฑ์, *ประวัติการราชทัณฑ์ 200 ปี* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, 2525), 667–668.

[40] กรมราชทัณฑ์, *รายงานประจำปีของกรมราชทัณฑ์ประจำพุทธศักราช 2497* (พระนคร : โรงพิมพ์มหาดไทย, 2498), 49.

[41] เรื่องเดียวกัน, 41.

[42] “การส่งเด็กโรงเรียนฝึกอาชีพเกาะใหญ่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เข้าแข่งขันกีฬาในงานฉลองรัฐธรรมนูญที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประจำปี พ.ศ. 2483,” *ทัณฑวิทยา* 7, 1 (เมษายน 2472) : 71–72.

[43] ก้องสกล กวินรวีกุล, “การสร้างร่างกายพลเมืองไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2481-2487,” (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), 134–135.

[44] ภมรี สุรเกียรติ, “เปลี่ยน ‘ป่าดิบ’ ให้เป็น ‘บ้าน’: ชุมชนในฝัน ณ ทัณฑนิคมธารโต พ.ศ. 2478–2500,” *รุไบยาต* 2, 3 (กรกฎาคม–ธันวาคม 2554) : 380–382.

[45] วิทุร จักกะพาก, “โรงเรียนฝึกอาชีพ,” *วารสารราชทัณฑ์* 4, 2 (เมษายน 2499) : 3-4.

[46] “เรื่องระเบียบวาระประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา (กฎหมาย) ครั้งที่ 7/2501 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2501,” พ.ศ. 2501, เอกสารส่วนบุคคล, สบ.5.1.1/21, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ.

[47] กรมราชทัณฑ์, *รายงานประจำปีของกรมราชทัณฑ์ประจำพุทธศักราช 2500* (พระนคร : โรงพิมพ์มหาดไทย, 2501), 393. และ มนัส มนูญผล, “การส่งมอบโรงเรียนฝึกอาชีพ,” *วารสารราชทัณฑ์* 6, 2 (เมษายน 2501) : 18–19.

[48] “คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 1514/2504 เรื่อง ตั้งเรือนจำชั่วคราวบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา,” *ราชกิจจานุเบกษา* เล่มที่ 79 ตอนที่ 1 (1 มกราคม 2505) : 15–16.

[49] กระทรวงมหาดไทยให้เหตุผลว่า เรือนจำชั่วคราวบางไทรอยู่ห่างไกลจากเรือนจำกลางบางขวาง ไม่สะดวกในการติดต่อและสิ้นเปลืองค่าขนส่งผลิตภัณฑ์และเครื่องอุปโภคบริโภคสำหรับผู้ต้องขัง ดู “คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 220/2515 เรื่อง กำหนดอาณาเขตเรือนจำชั่วคราวบางไทร อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา,” *ราชกิจจานุเบกษา* เล่มที่ 89 ตอนที่ 80 (22 พฤษภาคม 2515) : 1305–1306.

[50] “คำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 376/2522 เรื่อง กำหนดอาณาเขตทัณฑสถานวัยหนุ่มบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา,” *ราชกิจจานุเบกษา* เล่มที่ 96 ตอนที่ 139 (14 สิงหาคม 2522) : 2908–2909.

[51] กรมราชทัณฑ์, *ตำนานคุกไทย* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ราชทัณฑ์, 2554), 327, 461.

Bibliography

Sources (Thai)

A. Court, H. *Archayawittaya [Criminology]*. Bangkok : The university of Moral and Political Sciences, 1937.

Chaiching, Natthapol. *Kho Fanfai Nai Fan Un Luachua : Kwam Kleunwai Khong Khabuankan Patipak Patiwat Siam Por. Sor. 2475-2500 [To Dream an Impossible Dream : The Siamese Reactionary Movement, 1932-1957]*. Nontaburi : Fahdeawkan, 2556.

Chakkaphak, Withur. "Vocational Training School." *Ratchathanth* 4, 2 (April 1956) : 1–5.

Comenampad, Watchanee. "Children and the Thai Government's Expectations 1959-1976." Master Thesis, Chulalongkorn University, 2004.

Department of Corrections. *Dek Ying Thi Sal Sang Pai Yu Rongrein Dad San Dan [The Girls Who Were Sent to the Reformatory School]*. Bangkok : Konglahuthot, 1937.

_____. *Khwam Kawna kKhong Karn Ratchathan Haeng Siam Nai Rabob Prachathipatai [Advancements of Siam's Corrections in Democratic Regime]*. Bangkok : Konglahuthot, 1934.

_____. *Prawat Kan Ratchathan 200 Pi [200 Years History of Corrections]*. Bangkok : Ratchathan, 1982.

_____. *Raingan Kan Ngan Ror. Ror. Dad Sandan Dek Prajam Pi 2479 [1936 Annual Report of Reformatory School]*. Bangkok : Konglahuthot, 1937.

Department of Corrections. *Raingan Prajam Pi Khong Krom Ratchathanth Prajam Phuththa Sakarach 2497 [1954 Annual Report of Department of Corrections]*. Bangkok : Mahatthai, 1955.

_____. *Raingan Prajam Pi Khong Krom Ratchathanth Prajam Phuththa Sakarach 2499 [1956 Annual Report of Department of Corrections]*. Bangkok : Mahatthai, 1957.

_____. *Raingan Prajam Pi Khong Krom Ratchathanth Prajam Phuththa Sakarach 2500 [1957 Annual Report of Department of Corrections]*. Bangkok : Mahatthai, 1958.

_____. *Tamnan Khuk Thai [Legend of Thai Prison]*. Bangkok : Ratchathan, 2011.

Foucault, Michel. *Rangkai Tai Bongkarn [The Body of the Condemned]*. Translated by Thongkorn Phoktham. 2nd ed. Bangkok : Kobfai, 2011.

"Kan Song Dek Rongrein Fukarchiph Kohyai Khao Khaengkhan Nai Ngan Chalong Ratthathammanun Ti Changwat Phra Nakorn Sri Ayutthaya Prajampi Por. Sor. 2483 [Childeren of vocational school attended sporting events in 1940 Ayuthaya constitutional celebration]." *Thanthawithaya* 7,1 (April 1929) : 71-72.

Kawinraweekun, Kongsakon. "Constructing the Body of Thai Citizens during the Phibun Regime of 1938-1944." Master Thesis, Thammasart University, 2002.

"Khamsang Krasoung Mahatthai Ti 220/2515 Reung Kamnod Arnakhet Reuoenjam Chuakhrao Bangsai Amphoe Bangsai Changwat Phra Nakorn Sri Ayutthaya [The Command of Interior Ministry 220/2515 Demarcation of Bangsai Temporal Prison]." *The Royal Thai Government Gazette*, Vol. 89, Part 80 (22 May 1972) : 1305–1306.

"Khamsang krasoung Mhatthai Ti 376/2522 Reung Kamnodkhet Thantasathan Wai Num Changwat Phra Nakorn Sri Ayutthaya [The Command of Interior Ministry 376/2522 Demarcation of Ayutthaya Correction Institution for Young Offender]." *The Royal Thai Government Gazette* Vol. 96, Part 139 (14 August 1979) : 2908–2909.

"Khamsang Krasoung Mahatthai Ti 1514/2504 Reung Tang Reuoenjam Chuakhrao Bangsai Changwat Phra Nakorn Sri Ayutthaya [The Command of Interior Ministry 1514/2504 Establishment of Bangsai Temporal Prison]." *The Royal Thai Government Gazette*, Vol. 79, Part 1 (1 January 1962) : 15-16.

Manoonpol, Manas. "Karn Song Mob Rongrein Fuk Archiph" [Delivering Vocational Trainging School]. *Ratchathanth* 6, 2 (April 1958) : 18–19.

Prakitnonthakan, Chatri. *Sathapatayakam Thai Lung Rattaprahan 19 Kunya 49 [Thai Architecture after the Coup of September 19, 2006]*. Bangkok : Aan, 2015.

Surakiat, Pamaree. "Prian Padib Hai Pen Barn : Chumchon Ni Fan Na Thantanikom Tarnto Por. Sor. 2478-2500." [Change 'Forest' to 'Home': Community in the Dream at Tarnto Penal Colony, 1937–1957]. *Rubaiyat* 2, 3 (July–December 2011) : 333–385.

The National Archives of Thailand. The Ministry of Education. Ror.5 Sor. 5/18. "Rongrein Fukhad Dadsandan Dek [Reformatory School]." 3 June 1906–11 September 1908.

_____. The Ministry of Education. Sor. 50/78. "Krasuang Yuthitham Harur Reung Song Dek Khao Pen Nakrein Ror. Ror. Dad Sandan [The Discussion of the Ministry of Justice about Sending Children to Reformatory School]." 17-19 September 1908.

The National Archives of Thailand. The Ministry of Interior. Mor Tor. 4.6/1. "Prachum Krammakan Cadkarn Srang Khuk Lae Srang Rong Phayaban Truat Rok Ti Changwat Samutprakarn [Committee Meeting of Prison and Hospital Construction at Samutprakarn]." 1928–1930.

_____. The Ministry of Interior. Mor Tor. 4.8.1/2. "Khoyum Rong Thahan Canghwad Phra Nakorn Sri Ayuthaya Tang Rongreiyn Dadsandan Dek [Borrowing Military Camp at Ayuthaya for Reformatory School]." 1933–1934.

_____. The Ministry of Interior. Mor Tor. 4.8.1/30. "Phrarachbayyat Rabeib Kan Pokkrong Pramol Kan Suksa Obrom Fukfon Khong Rongrein Fuk Archiph [Act of Administration and Educational Programs of Vocational Training School]." 1937.

_____. The Ministry of Interior. Mor Tor. 4.8.1/113. "Sanur Rai Nyan Kan Korsang [Proposed Construction Report]." 1937–1940.

_____. The Ministry of Interior. Mor Tor. 4.8.1/138. "Srang Sthan Thi Rachakarn Rongreiyn Fuk Achiph Koh Yai [Construction of the Vocational Training School at Koh Yai]." 1938.

_____. The Ministry of Metropolitan. Ror.5 Nor. 4.1/166. "Raingan Wa Duy Karn Ngan Nai Krom Tamroaj Phuthon Lae Tamroaj Nakornbal Wa Duy Khadee Aya Por. Sor. 2462 Doy E. Lawson [Report on Work of Police and Gendarmerie and on the Criminal Statistics of Siam for the Year B.E. 2462 by Police Lt. General E. Lawson]." 1919.

The National Archives of Thailand. The Ministry of Metropolitan. Ror.5 Nor. 8.1/537. "Kor Nakthos Pai Pen Khru Son Wichachiph Phanichakram Dek Rongrein Dadsandan Thi Koh Sichang [To Beg the Prisoners for Teaching in Reformatory School at Koh Sichang]." 3 December–16 February 1908.

_____. The Ministry of Metropolitan. Ror.6 Nor. 4.1/70. "Khru Rongrein Dadsandan [Teacher of Reformatory School]." 11 December 1915.

_____. The Ministry of Metropolitan. Ror.6 Nor. 5.3/11. "Kong Phol Trawen Kor Nakthos Pai Pen Khru Son Dek Thi Koh Sichang 2 Kon [Police Beg 2 Prisoners to Teach Children at Koh Sichang]." 22 April 1912–28 July 2413.

_____. The Ministry of Metropolitan. Ror.6 Nor. 5.3/57. "Kong Trawen Kor Anuyat Hai Ai Poon Nakthos Khuk Pai Pen Khru Son Kanchang Na Rongrein Dek Koh Sichang [Police Beg Poon the Prisoner to Teach Mechanic at Sichang Reformatory School]." 8 October 1913–3 July 1915.

_____. The Ministry of Metropolitan. Ror.6 Nor. 5.3/90. "Kor Nakthos Nai Kong Mahantathos Pai Pen Khru Son Wicha Dek Thi Rongrein Dad Sandan Koh Sichang Eak Sak 2 Kon Nan [To Beg the Prisoners for Teaching at Koh Sichang Reformatory School for 2 Persons]." 4 July–13 November 1914.

_____. The Prime Minister's Office. Sor Ror. 0201.14/6. "Rongrein dad sandan [Reformatory school]." 1932-1934.

The Secretariat of the Cabinet. Rainyan Kan Prachum Khanarathamontri [Minutes of the Cabinet Meetings] 7/2477." 17 April 1934. (Mimeographed)

The Secretariat of the Cabinet. Sor Lor Kor. 3.32/1. "Porrorbor Dadsandarn Kon Jon Jad Rur Porrorbor Kakkan Pu Mee Sandan Pen Pur Rai [Act of Vagrant Penitentiary or Criminal Detention Act]." 6 August 1932–9 October 1941.

Vilaithong, Villa. *"Thantakal" Khong Chit Phumisak Lae Phutongkhang Karnmeung ["Time of Punishment" of Chit Phumisak and Political Prisoners]*. Bangkok : Matichon, 2013.

Wichailak, Sathian. *Pramuan Khorbangkhab Lae Rabeib Ratchathanth [Rules and Regulations of Corrections]*. Bangkok : Nitiwech, 1949.

Sources (English)

Bhandhu Saitrakool. "The Vocational Training School." *Ratchathanth* 5, 1 (February 1957) : 22-27.

Forty, C.H. *Bangkok Its Life and Sport : With some Account of Siam's Coastal and Island Game Areas*. Bangkok : White Lotus, 2010.

Foucault, Michel. *Discipline and Punish : The Birth of the Prison*. New York : Random House, 1977.